

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjska.

Ureja Gustav Pirc, družbeni ravnatelj.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inerat na vsi strani 90 K, na $\frac{1}{2}$ strani 60 K, na $\frac{1}{3}$ strani 30 K, na $\frac{1}{4}$ strani 15 K in na $\frac{1}{8}$ strani 8 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 24. V Ljubljani, 31. decembra 1913. Letnik XXX.

Obseg: Vabilo k pristopu k c. kr. kmetijski družbi kranjski. — 30 let. — V obrambo našega ugleda. — Podsajanje trt v starejših vinogradih, zasajenih s cepljenimi trtami. — O sestavljanju in setvi travnih mešaníc. — Vprašanja in odgovori. — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Inserati.

VABILO k pristopu k c. kr. kmetijski družbi kranjski, oziroma k naročitvi na „Kmetovalca“.

Končano je leto! Z njim je dopolnila c. kr. kmetijska družba kranjska 246. leto svojega obstoja in njeno uradno glasilo „Kmetovalec“ je zvršilo svoj 30. letnik.

Skoraj **dveinpolstoletni obstoj kmetijske družbe** je razmeroma silno dolga doba, s kakršno se maloktero društvo na svetu more ponašati, in že to dejstvo spričuje, da je bila družba vedno potrebna, da je gotovo vsekdar vršila svojo nalogo, in tudi danes nima na sebi znamenja starosti, temveč stopa zdrava in mladostno krepka v novo leto.

Pa tudi „Kmetovalec“, ki se je razvil iz skromnega lističa v prvi slovenski strokovni gospodarski list, se je pošteno trudil za bodrenje našega kmetijskega prebivalstva 30 let, je prenašal nauke umnega kmetijstva gor v samotne hribovske kočé in je bil kos svoji nalogi, kar najlepše spričuje velikanski napredek kmetijstva ne le v naši deželi, temveč med Slovenci sploh.

Ves lepi napredek kmetijstva na Kranjskem je zasnovala naša družba in njeno glasilo „Kmetovalec“, in na tozadevnih današnjih razmeroma ugodnih razmerah si skoraj vse zasluge lahko pripisujeta kmetijska družba in „Kmetovalec“.

Če s ponosom zremo na preteklost, smemo še manj pozabiti na bodočnost, ki nam stavi velike in še težje naloge, in **ker pomeni mirovati toliko kakor zaostajati**, zato bo glavni odbor c. kr. kmetijske družbe tudi naprej vestno vršil svojo nalogo.

„Kmetovalec“ ima posebno **konjerejsko in perutninarsko prilogo**, ki prinašata tozadevne poučne spise in uradne vesti družbenega samostojnega konjerejskega in samostojnega perutninarskega odseka.

Umno in dobičkonosno kmetijstvo je najtežja obrt na svetu; kmetijstvo se sme imenovati vednost ali umetnost na naravoslovni podlagi. Te podlage pa našim kmetovalcem še nedostaja, zato so upravičena očitanja, da naši kmetovalci še nikakor niso kos svoji nalogi. Kmetovalec danes nima mehko postlano; boriti se mora proti združenemu velekapitalu, ki silno draži gospodarske potrebščine, boriti se mora proti pomanjkanju delavcev itd., in če naj prebije te hude čase in če naj postane blagostojen, mora svoje še precej zaostalo gospodarjenje docela predrugačiti.

V tem zmislu poučevati in delovati bodi tudi naprej naloga c. kr. kmetijske družbe kranjske in njenega glasila „Kmetovalca“, in kdor ima voljo sodelovati pri tem nad vse potrebnem delu, ta ostani ali pristopi k družbi kot ud ali naročnik »Kmetovalca«.

Udnino oziroma naročnino v znesku K 4— je pošiljati pod naslovom:

C. kr. kmetijska družba kranjska v Ljubljani.

30 let.

S to številko je končan **30. letnik** „Kmetovalca“, in sicer, kar je v takih slučajih zelo redko, skupaj s 30letnico uredništva enegainistega urednika. Tridesetletnica „Kmetovalca“ je torej tudi tridesetletnica mojega uredništva pri tem listu, ki sem ga večinoma sam spisoval, in to zlasti v prvih letih.

V današnjem hitro drvečem življenju pomeni 30 let že dolgo dobo časa, saj drugi listi že konci 24., t. j. v pričetku 25. leta svečano praznujejo svoj jubilej, a jaz sem 25. letnico „Kmetovalca in svojega uredništva popolnoma prezrl; sedaj so pa posebni vzroki, da javnost opozorim na našo 30 letnico.

Velike so bile ovire v pričetku pri izdajanju „Kmetovalca“, ki so pa vse imele vir v osebnih sebičnosti, ki jih ni mogla udušiti briga za družbeni procvit.

Skromna je bila prva številka našega lista in le težko je bilo premagati mogočno sebičnost, da je smel „Kmetovalec“ sčasoma izhajati kot strokovno dostojen list in kot dostojno glasilo c. kr. kmetijske družbe kranjske. Po premaganih ovirah se je pa list polagoma razvil v najboljši in največji jugoslovanski kmetijski list.

Zboljšan in razširjen „Kmetovalec“ je postal silna opora za procvit družbe, ki l. 1884. niti ni štela celih 600 plačujočih udov. To število je kmalu jelo rasti in smo število 10.000 plačujočih udov že zdavnaj prekoračili. Z listom in s stotinami kmetijskih predavanj sem našel pot do pravega kmetovalca, ki poprej pravzaprav niti ni sodeloval, dasi je bila družba zanj ustanovljena. Trnjeva je bila ta pot, a zasluženega priznanja nisem našel, ker me je moj značaj oviral, da bi ga iskal, česar mi pa danes prav nič ni žal, saj se ob koncu svojega delovanja lahko poslovim z sladko zaves'jo, ki edina tvori pravo zaslugo, da sem svojo življensko nalogo vestno in s pridom vršil. Ob taki zvesti vse drugo popolnoma izgine.

S 30letnico „Kmetovalca“ je pa združen tudi preporek ne le c. kr. kmetijske družbe kranjske, ampak kranjskega kmetijstva sploh, saj je v tej dobi zavel v njem drug duh in zavladal je splošnji napredek, ki je z velikimi težavami zgrajen temelj, ki na njem danes pač ni več težko naprej zidati. **Ves tehniški napredek v kmetijstvu na Kranjskem je delo c. kr. kmetijske družbe kranjske.** S to trditvijo pa ne odrekam tudi drugim zaslug, ki so že na oranah in pripravljenih tleh tudi resnično veliko storili; simpatičen mi pa nikakor ni tisti, ki se šopiri s tujim pavovim perjem in ki, enako na volovem komatu sedeči muhi, ošabno okoli sebe zre ter kliče v svet: Ali me vidite kako orjem.

V „Kmetovalcu“ sem po možnosti obdeloval vse panoge kmetijstva, dasi se resnici na ljubo moram obtožiti greha, da sem vobče ali vsaj v kakem letniku kako panogo preveč zanemarjal. A kaj se hoče, človek ima svoje slabosti in rajši obdeluje snov, ki mu je simpatičnejša. Ta pristranost je naravna posledica, če mora urednik obenem tudi večino lista sam spisati, če nima dovolj sotrudnikov. Hvala Bogu, se je v tem pogledu zboljšalo, kajti list ima vedno več sotrudnikov in je sedaj zato vedno raznovrstnejši. Največja nehvaležnost bi bila ob tej priliki pozabiti na zveste sotrudnike ki so mi delo znatno olajšali. Bodi torej prisrčna zahvala vsem sotrudnikom „Kmetovalca“ v dolgi dobi 30 let in prav posebno imenoma gg. Rihardu Dolencu, rav-

natelju kmetijske šole, Frančišku Štuparju, ravatelju c. kr. kmetijske družbe kranjske, Viljemu Rohrmannu, ravnatelju kmetijske šole, Frančišku Gombaču, c. kr. kletarskemu nadzorniku, in Bohuslavu Skalickemu, c. kr. vinarskemu nadzorniku, ki so ali od vsega pričetka ali vsaj kmalu po pričetku izhajanja „Kmetovalca“ mi **zastonj** spisali nebroj strokovnih spisov, ali pa so mi drugače pri urejevanju pomagali. Kadar človek 30 let nazaj v preteklost zre in premišljuje, takrat šele ve prav ceniti tako požrtvovalnost. Torej, tisočera hvala, gospodje!

Pred seboj imam 30 letnikov „Kmetovalca“, Ponižnost bi pomenila hinavščino, če bi ob pregledovanju teh letnikov ne trdil, koliko strokovnega pouka je v teh letnikih nagromadenega! Čez nezadostno raznovrstnost lista se sedaj sploh nihče menda ne more pritožiti, celo odkar sta za konjerejo in prerutinarstvo posebni prilogi. Prav posebno pa skrbe za raznovrstnost poučnega čtiva odgovori na vprašanja, ki dohajajo od kmetovalcev samih in so povod, da list tisto prinaša, kar kmetovalci sami zahtevajo. Z neznatnimi izjemami sem v 30 letih v „Kmetovalcu“ **sam** odgovoril na **6784 vprašanj** in na najmanj trikrat toliko vprašanj sem odgovoril naravnost in pismeno, kajti vsa vprašanja ne pridejo v list, in sem potemtakem v teh 30 letih odgovoril na več kakor **20.000** vprašanj.

Utujen in v strokovnem oziru dizgustiran ne sodim več na svoje mesto: ne čutim, da sem še potreben, in tak občutek ne dela dela uspešnega in prijetnega, zato je čas, da se ognem. Svojemu nasledniku pa želim vsaj tistih uspehov, ki sem jih jaz imel, predvsem pa zasluženega priznanja, ki je najboljša opora, da se premagajo nepravilike, ki vsakterega zadenejo.

Gustav Pirc.

V obrambo našega ugleda.

Kmetijstvo je obrt, kakor vsako drugo pridelovanje ali izdelovanje, je pa istočasno tudi znanost, ki sloni na praktični rabi naravoslovnih zakonov. Kot znanost se kmetijstvo prav lahko primerja z medicinsko znanostjo, saj veljajo zanj skoraj vsi tisti kemijski in biologijski zakoni; in še več, kmetijstvo se poslužuje teh zakonov ne le pri živinoreji, ampak tudi pri gojitvi rastlin, ki je največkrat še važnejša.

Zvrševanje kmetijske obrti je z ozirom na njeno kakovost lahko slabo ali dobro rokodelstvo, more biti umno, in če je kmetovalec praktično in teoretiško izvežban ter ima poseben talent za svoj poklic, potem postane kmetijstvo naravnost umetnost. Kmetijstvo samonasebi pravzaprav ni veđa, ampak znanost, sloneča na raznih naravoslovnih vedah, ki se more pri zvrševanju povzpeti do umetnosti. Umetniki so pa seveda v vseh takih poklicih le redko sejani, kajti za umetnost ne zadostuje le znanje, ampak predvsem oseben talent.

Kmetovalec, ki dela od mladih nog praktično v kmetijstvu in obrača sebi v prid izkušnje svojih prednikov in svojih, ne da bi vedel, zakaj tako ali tako kmetuje, torej ne da bi imel znanstveno podlago, ter deluje po preskušnem kopitu, je vsekako le rokodelec, in sicer dober ali slab. Šele talent ga naredi za dobrega ali slabega rokodelca. Naš kmet je kot kmetovalec večinoma (torej ne vselej) le rokodelec in kot tak ostane v svojem poklicu in okviru svojega znanja vendarle tudi veščak, ki navzlic vsemu veliko zna, ki smo

se od njega neizmerno veliko naučili in se še vedno učimo. Z vsa silo je pa zanikati splošno razširjeno mnenje, da je vsak tepec dober za kmeta, kajti za ta poklic so potrebne večje zmožnosti in večje znanje kakor za katerokoli drugo rokodelstvo. Tisti, ki se ne peča svojeručno s kmetijskimi deli, ampak vrši kmetijsko obrt le kot voditelj, ni kmet v pravem pomenu besede, ampak je kmetovalec in je kot tak ravnotako kakor kmet dober ali slab rokodelc, more pa biti tudi umen kmetovalec in končno celo umetnik.

Le kmetijska strokovna izobrazba na znanstveni podlagi naredi kmeta in kmetovalca umnega ali celo umetnika v kmetijskem poklicu.

Je pa še tretji kmetijski poklic, ki se strogo praktično ne peča s kmetijstvom, ampak ima nalogo na podlagi svojega praktičnega in teoretičnega izšolanja v kmetijstvu poučevati o umnem kmetijstvu in ga pospeševati. To so vsi kmetijski učitelji in strokovni uslužbenci uradov in zavodov, ki kmetijstvo pospešujejo. O naši potrebi se ne pričakam z nikomur, pač pa prepričan trdim, da je zaostalost našega avstrijskega kmetijstva v primeri s kmetijstvom v deželah z višjo kulturo prav zelo staviti na rovaš temu, ker nas veliko premalo vpoštevajo in naše delovanje omalovažujejo. Veliko smo temu sami vzrok, ker si ne znamo priboriti veljave in se zato z nami pometa. Na eni strani zahteva od nas država drago izšolanje, najmanj dveletno kmetijsko prakso in končno še težki izpit za kmetijskega učitelja, na drugi strani nam pa država za te zahteve ne da tiste zaslonbe, kakor v enakih razmerah pri drugih poklicih.

Kmetijstvo je silno razsežna obrt z različnimi panogami. Danes ni kmetovalca, ki bi mogel o sebi trditi, da obvlada vse kmetijske panoge, bodisi praktično ali teoretično. So tudi možje, ki niso ne kmetje in ne kmetovalci, ki se sploh niso učili splošnjega kmetijstva ne praktično in ne teoretično, ki so se pa sami praktično in teoretično temeljito izučili v kaki posebni kmetijski panogi n. pr. v sadjarstvu, čebelarstvu, perutninarstvu itd., ki jih moramo po vsej pravici priznati za strokovnjake v dotičnih panogah. Čast tem možem; nihče mi ne more očitati, da sem jih kdaj preziral. Narobe! Pri nas kakor drugje so zvršili ogromno delo za kmetijski napredek, zato jih kmetovalci moramo šteti med svoje neobhodno potrebne sotrudnike.

So pa ljudje, ki nimajo pravega pojma o kmetijstvu, ki mislijo, da je vsak butec lahko kmetovalec, ki se čutijo vzvišene nad kmeti in kmetovalci in tudi nad nami kmetijskimi veščaki (dasi ne živimo v domišljavi popolnosti), in ti šušmarijo v našo stroko z napačnim delom in napačnim poukom, zato jih brez ovinkov imenujem „kmetijske mazače“. Nadaljujoč svoj spis v zadnji številki „Kmetovalca“ „Ali naj rabimo gnojnico ali umetna gnojila?“ zanikam očitane, da je izraz „mazač“ kaka psovka, ampak splošno običajen priimek za osebe, ki se pečajo s kakim poklicem, ki ga ne razumejo. Taki ljudje so za kmete, kmetovalce, kmetijske veščake in kmetijske specialiste „kmetijski mazači“, kakor so n. pr. zakotni pisarji za juriste tudi mazači.

V omenjenem mojem spisu v zadnji številki „Kmetovalca“ ni prav nič skritega, ampak je označen odkrit boj proti kmetijskim mazačem, in to v korist meni ter mojim stanovskim tovarišem. Če se drugi ne podajo v ta boj, imajo tehtne vzroke, ki jih pa jaz nimam in zato lahko odkritosrčno govorim.

Vsi stanovi so organizirani, le mi nismo v tem pogledu dovolj storili, zato se ne smemo pritoževati o našem poniževanju, ampak je na nas, da si v bodočnosti pridobimo ugled. Tudi pri nas se je jelo na bolje obracati. Absolventje kmetijske šole na Grmu so ustanovili svoje društvo, ki ima namen ščititi koristi svojih udov, in istotako se je osnovalo društvo slovenskih kmetijskih učiteljev. Ni pa dovolj, da so ta društva ustanovljena, ampak morajo tudi delati. Ne samujmo, ampak stojmo bok ob bok pri zasledovanju svojih koristi in uveljavljenju svojega ugleda in pritegnimo na svojo stran tudi priznane kmetijske specialiste. Bati se nam ni nikogar, saj imamo mi iste pravice kakor drugi stanovi. Kakšen ugled imajo n. pr. gozdarski strokovnjaki! Bog ne daj, da bi se kdo vteknil v tisto, kar je njih delokrog! Kaj so v zadnjem času dosegli živinozdravniki pod mogočno patronanco svojega izbornega šefa dvornega svetnika dr. Binderja v kmetijskem ministrstvu! Ali se mari advokatom in notarjem ter sploh juristom v primeri z nami slabo godi? In vendar se pripravljajo nov zakon, ki bo vsako zakotno pisarjenje, t. j. juridiško mazaštvo temeljito preprečil, ki bi utegnilo odjesti kak groš kteremu teh velemožnih gospodov.

Ravnokar se pripravljajo preosnova naše avstrijske uprave in v dotični predlogi je nameravano, da bo po novem uradni zdravnik, živinozdravnik, inženir itd. strokovne komisije in strokovne uradne razprave sam vodil, ne da bi bil pod kakim nadzorstvom, kakor je sedaj običajno in za omenjene strokovnjake skrajno sramotilno, da morajo v svoji službi osiveli možje javno in uradno nastopati pod vodstvom kakega praktikanta. V vseh nemških večjih kmetijskih listih v Avstriji se ravnokar bije oster boj, da ostanejo službe živinorejskih nadzornikov prihranjene kmetijskim veščakom, ne pa možem drugih poklicev, in le čudno je, da se tak boj sploh mora še biti. Tudi mi slovenski stanovski tovariši se moramo toliko v prid kmetijstva, kolikor v svoj lastni prid in v prid svojega ugleda udeležiti tega boja.

Če sem spisal v zadnji številki „Kmetovalca“ tisti spis, ve sedaj vsakdo, zakaj sem to storil, povod ni bila nervoznost, ampak ogorčenje nad napačnim nasvetom, kakršne moramo vsak dan čuti. Tako sem n. pr. ravnokar bral v slovenskem strokovnem (?) listu, ki ga pa ne urejuje strokovnjak, da je ribja moka predrago krmilo, ki se zadnji čas ponuja kmetovalcem na vseh koncih in krajih. To je torej tudi očitane proti „Kmetovalcu“, kjer sem v zadnjem času prav močno propagiral to močno krmilo za prasiče in sem obširno utemeljil, zakaj. Nadalje sem te dni bral tehniško poročilo (seveda zopet od nestrokovnjaka) o zboljšanju nekega pašnika, kjer je zaradi podnebnih razmer moderno pašništvo izključeno, da je postaviti enonadstropen hlev, ki bi stal 50.000 K, dasi bi vrednost vse paše na popolnoma zboljšanem tem pašniku niti ne obrestovala glavnice, zazidane v tak hlev! Čul sem o mazaču, ki je kmete poučeval, da štrigljanje krave dajejo mleko, ki ima 7 % toščobe. Takih in enakih neumnosti človek doživi vsak teden, in kaj bi se potem ne jezil? Naš kmet je presneto pameten, in ni čuda, če sliši take reči, da nas ima za „škrice“, ki nismo poklicani, da bi ga poučevali, dasi nas ne zadeva nikaka krivda, če se že preprost kmet upravičeno spotika nad enakimi budalostmi. Cele knjige bi lahko iz svoje izkušnje spisal o tem početju.

Končno še nekaj posebno značilnega. Od leta 1908. je padla letna vrednost izvoza avstrijskega presnega masla od 9 milijonov na

4 milijone kron in vrednost uvoza tujega presnega masla se je pa dvignila od letnega pol milijona na 14 milijonov kron! Mi prodajamo svoje presno maslo z velikimi težkočami, a na Dunaju se holandsko in dansko presno maslo z lehkoto prodaja po 1 K kilogram draže kakor avstrijsko. V Ljubljani sami se pa prodaja pasterizirana šviška smetana! Ali ni to gorostasna sramota, ki je edine posledica tega, ker mi kmetijski veščaki nimamo odločilne besede, ampak kmetijski mazači, ki mislijo, da vse vedo in znajo, kar hočejo, ker so mimogrede brali kake kmetijske spise in mislijo, da se da kmetijstvo naučiti v par tednih, dasi jih njih abstraktno znanje prav nič ne usposablja za poklice, ki slone na naravoslovnih vedah, in jih zato tako radi prezirajo. Stari časi so minuli; danes, žal, živimo v času boja za svetle krone, in tukaj odločujeta edino le cvetoča trgovina in tehniško znanje, ki dajeta ljudem kruh in države bogatita.

Gustav Pirc.

Podsajanje trt v starejših vinogradih, zasajenih s cepljenimi trtami.

Spisal B. Skalický, c. kr. vinarski nadzornik za Kranjsko.

Izkušnja nas uči, da v vinogradih, zasajenih z ameriškimi cepljenimi trtami, leto za letom iz raznih vzrokov nekaj trt pogine.

Če je nasad še mlad, to je ne čez tri leta star, potem usahle trte lahko nadomestimo z novimi, krepkimi cepljenkami.

Kakorhitro je pa vinograd starejši, je tako podsajanje težavnejše. Podsajene trte se ne primejo tako rade, oziroma ne rasejo tako, kakor bi bilo želeti, ker jih v razvoju ovirajo sosedne že močno okoreninjene in obrasle trte.

V naslednjem slede navodila, kako naj vinogradnik ravna, da izpolni v svojem vinogradu nastala prazna mesta.

Predvsem je treba vedeti, zakaj trte v vinogradu poginevajo, in vpoštevati število odmrlih trt.

Včasih usihajo trte kar trumoma vsled napačne podloge, ki smo jo izbrali za nasaditev vinograda. Take vinograde nahajamo pri nas zlasti tam, kjer je zemlja apnena ali puhličasta, ki v njej podloga riparija ne uspeva (n. pr. v apneni zemlji v okolici Bele cerkve, Št. Jerneja, Rake, Senuš itd. na Dolenjskem).

Da bo v takem slučaju podsajanje drugih trt le malo zaleglo, je umevno, zato bo bolje, da vse take trte izkopljemo, zemljo pustimo, da se nekoliko spočije, jo nanovo prerigolamo in zasadimo s prikladnimi trtami — križankami.

Ko zemlja počiva, jo obsejemo z deteljo (najbolje z nemško), ki izpreminja zračni dušik v svojih koreninah v organskega in stem dovaja zemlji za razvoj trt zelo potrebno redilno snov.

Ko smo deteljo dve do tri leta kosili in stem tudi prazni prostor bolje porabili, zrigolamo zemljo jeseni, pri čemer pa korenin detelje ne zavržemo, temveč jih plitvo zakopljemo, da čez zimo v zemlji segnijo. Skrbno pa odbiramo morebitne zastale ostanke korenin izkopanih trt, ki bi se z njimi lahko zaredila v vinogradu koreninska plesnoba.

Spomladi nato zasadimo prostor s cepljenkami na prikladni podlogi.

Na Nemškem, zlasti ob reki Renu, kjer so vina zelo draga in zaraditega tudi vinogradna zemlja, je škoda, da bi se zemlja pustila tri leta prazna.

Zato tam odstranijo utrujenost vinogradne zemlje stem, da vanjo vbrizgujejo žvepleni ogljik. Žvepleni ogljik je bencinu podobna, neprijetno dišeča, hitro hlapna in naglo gorljiva (pozor pri rabi!) tekočina, ki se v zemlji izpreminja v strupen plin, ki uniči razne škodljive glivice in živalce.

Zaradi te lastnosti jo, kakor znano, rabijo v nekterih deželah (na Nižjem Avstrijskem, Ogrskem, Nemškem itd.) proti trtni uši, proti ogrcem (črvom) in drugim škodljivcem.

Na Nemškem rabijo žvepleni ogljik kakor rečeno proti utrujenosti vinogradne zemlje.

V to svrhu pri opešalih, starih vinogradih jeseni po trgatvi stare trte izkopljejo in zemljo prerigolajo.

Zgodaj spomladi drugega leta naredijo na vsakem kvadratnem metru s kolom dve do štiri 40 do 50 cm globoke luknje, kamor vlijejo (vbrizgnejo) 200 do 300 g žveplena ogljika, ki ga v vse luknje enakomerno razdelijo in nato luknje dobro zamašijo.

Po preteku šestih do osmih tednov se prostor zasadi z novimi trtami.

Žvepleni ogljik uniči v zemlji razne rastlinske živalske škodljivce, razkroji v njej redilne snovi in vpliva tudi dražljivo na korenine posajenih trt, ki se vsled tega ne navadno hitro in lepo razvijajo, kar se vidi zlasti v drugem letu po saditvi. Tako postopanje je pa drago in bi se pri nas ne izplačalo; lahko ga pa rabimo pri podsajanju poginulih posameznih trt v vinogradu, kakor bom pozneje opisal.

Kakor vsled napačne, za našo zemljo neprikladne podloge, pogine mnogo trt zaradi raznih vremenskih in drugih poškodb, to je vsled mraza, strele, toče, vsled poškodbe po voluharju (miši), po ogrcih (črvih) itd.

Prav pogostoma poginjajo trte v vinogradu vsled tega, ker nismo v prvih osmih letih po sajenju obrezovali (odstranjevali) rosnih in ostalih plitvo rastočih korenin.

Vsled večje gorkote, vpliva zraka, obilnih redilnih snovi delajo trte pri zadostni vlagi vedno rajše korenine pri vrhu kakor v globočini.

Če tega ne preprečimo, se te korenine (rosne in zgornje stranske korenine) v par letih tako močno razvijejo, da globoko ležeče stranske in vznožne korenine popolnoma oslabe, da, celo odmrjejo.

Če se to zgodi, imamo komaj za ped dolge trte v vinogradu, ki so jim zelo plitvo rastoče korenine izpostavljene poškodbam po mrazu, suši ali pa udarcu z motiko, vsled česar vsako leto v takem vinogradu veliko trt pogine. Pameten vinogradnik bo torej vsako pomlad, zlasti v prvih osmih letih po saditvi trte v vinogradu vsaj za ped globoko odkopal in tam izrasle korenine porezal ter stem trto prisilil, da razvija svoje vznožne, oziroma druge, zadosti globoko rastoče korenine, ki niso tako izpostavljene raznim poškodbam kakor plitvo rastoče.

Pogostoma uniči trte tudi mraz, to je zimska ali še bolj pogostoma spomladna pozeba. Najčešče to opazimo na Dolenjskem v nižjih legah z močno, bolj težko, ilovnato, vlažno zemljo in posebno še pri podlogi montikoli.

Če je trta že sočna in nastopi hud mraz, zmrzne sok (mezga) v podlubadnih plasteh, ki vsled tega razpoka. To se posebno rado zgodi na cepljenem mestu, to je tam, kjer je bila trta cepljena.

Ko trta potem zopet ozeleni in začne rasti, bi rada take nastale rane zacelila (zalila), in na ta način se napravijo na tem mestu gobasti, čimdalje bolj debeli izrastki, in trta postane rapasta.

V teh mestih se ne more mezga (sok) pravilno pretakati iz korenin v nadzemeljski del trte, zlasti pa ne narobe, kar povzroča motenje v rasti, vsled česar rapasta trta navadno kmalu pogine.

Če hočemo tako trto rešiti pred poginom, je treba, da jo spomladi, kakorhitro zapazimo, da je rapasta, pod bolnim mestom odrežemo (odžagamo).

Če je bilo treba trto odžagati pod cepljenim mestom, potem jo odkrijemo do prvega kolenčka podloge, ker iz tega potem rada odžene.

V istem ali še boljše šele v drugem letu bomo trto cepili na suho ali na zeleno blizu nad zemljo.

Če je ni bilo mogoče cepiti nizko pri tleh, cepimo trto bolj visoko in jo jeseni nato pogrubamo, da pride cepljeno mesto v bližino tal, seveda ne v zemljo.

Enako postopamo tudi v vseh takih slučajih, kjer je bil le nadzemeljski del trte poškodovan ali uničen (odlomljen itd.).

Drugo je, če pogine trta v vinogradu s koreninskim deblom in s koreninami vred. Tu nam ne preostane nič drugega, kakor da jo nadomestimo z drugo trto.

V starih vinogradih je bila navada, da smo v takem slučaju pogrubali najbližjo sosednjo trto tako, da je ena njena mladika segla do praznega mesta, druga pa na mesto, kjer je stala pogrubana trta.

Tega pa pri trtah, cepljenih na ameriški podlogi, na noben način ne smemo storiti.

Kakorhitro bi pogrubali cepljeno trto tako, da pride njen domač (žlahtni) les v zemljo, bi se zgodilo tole. Domač les bi pognal korenine, in ker sploh rajši dela korenine kakor ameriški, bi te korenine kmalu prerastle ameriške korenine podloge, ki bi v rasti zastale, ali bi celo odmrlle.

Komaj bi se to zgodilo, bi se zaplodila na koreninah iz domačega lesa trtna uš in bi jih uničila, trta pa bi ne imela ne domačih ne ameriških korenin, vsled česar bi morala poginiti.

Podoba 130.

Košna trta. Iz podo-be, ki ni za ta spis napravljena, se vidi, kako se trta v košu okorenini. Trta mora imeti le eno 35 cm nad košem cepljeno mladiko.

Take grobanice navadno v prvih letih dobro rasejo, ker jih rede stare (ameriške) in nove (domače) korenine, pozneje pa oslabijo in končno usahnejo. Tako ravnanje bi torej ne bilo pametno, ker bi z njim zlo še bolj povečali.

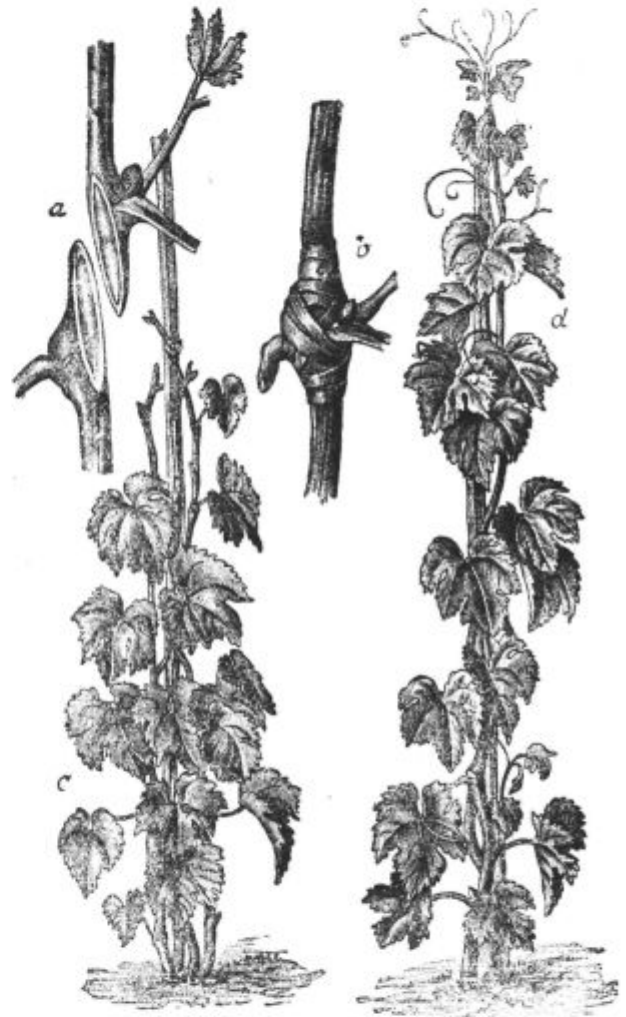
Pri novem vinogradništvu ne smemo nikdar misliti, da smo stem, če smo posadili na ameriški podlogi cepljene trte, trtno uš pregnali. Trtna uš je in ostane tudi v novih vinogradih, samo da trtam toliko časa ne škoduje, dokler rasejo na ameriških koreninah, ker uš ne more teh korenin uničiti.

Domač les pa ne sme nikdar in nikjer priti v zemljo, kajti v tem trenutku, ko se to zgodi je storjen prvi korak, da smo ob trte. Kdor tako ravna, ta naj pripiše posledice tega samsebi.

Če torej v vinogradu kaka trta pogine, jo moramo nadomestiti z drugo, ravnotako na ameriški podlogi rastočo trto.

Kakor je bilo že začetkoma rečeno, je to pri starejših nasadih težavno, ker ovirajo rast novoposajene trte močno rastoče sosednje trte. Zato moramo porabiti vsa sredstva, da rast sosednjih trt vsaj za nekaj časa oslabimo, razvoj podsajenih trt pa pospešimo.

To storimo v prvi vrsti stem, da na mestu, kjer trte manjka, izkopljemo že jeseni veliko, to je 60 do 80 cm široko in 60 cm globoko jamo, da se zemlja čez zimo razzebe in razkroji. Pri tem vse korenine poginule

Podoba 131. Visoko zeleno cepljenje ameriških trt. (Podoba ni za ta spis risana)

trte skrbno poberejo, da v zemlji ne plesnijo, ker bi se stem prenesla koreninska plesnoba na novo trto in bi jo uničila.

Spomladi vsadimo na ta prostor krepko, dobro okoreninjeno cepljenko in jo dobro pognojimo, zalijemo, sosednje trte pa močno obrežemo, da ne delajo novi trti preveč sence.

Še bolje pa bo, če se poslužimo pred saditvijo že omenjenega žveplenega ogljika.

To se zgodi takole. Jeseni izkopano jamo v zgodnji pomladi najprej zasujemo. Ko se je zemlja nekoliko polegla, napravimo na tem mestu, kamor ima trta priti, na vsak kvadratni meter štiri 40 cm globoke in 40 cm

drugo od druge oddaljene luknje , v vsako luknjo

vlijemo (50 cm³ = 1/20 litra) žveplena ogljika in luknje takoj dobro zamašimo (zabijemo) s podpetnikom črevlja ali pa s kolom.

Po preteku šestih tednov izkopljemo novo jamo, kamor vsadimo močno, cepljeno trto in jo dobro pognojimo.

Žvepleni ogljik odpravi utrujenost zemlje, novo trto pa vzbudi k čvrstemu razvoju, dočim sosednje, že rastoče trte — ki jih itak že nekoliko močneje obrežemo — močna injekcija žveplena ogljika nekoliko omoti in v rasti zadrži, tako da se more podsajena trta že v prvem letu toliko razviti, da je njen obstanek zasiguran.

Najbolje pa bo, če bomo posadili novo trto z zemljo in z vsemi koreninami vred, ker jo tako presajenje prav nič ne moti v rasti.

Posebno priporočljivo bo to tedaj, če podsajamo trte, ne da bi rabili žvepleni ogljik.

Sadike za tako podsajanje si moramo vzgojiti sami v bližini vinograda, bodisi potom suhega cepljenja na bilfe in stratificiranja (siljenja), bodisi potom zelenega cepljenja.

V prvem slučaju vložimo (posadimo) stratificirane cepljene bilfe v trtnico bolj naredko (30 cm narazen), in sicer navpično, po Richterjevem načinu.

Zemlja ne sme biti prerahla, torej rajša bolj težka (zvezna).

Spomladi drugega leta odrežemo z dolgo, ravno lopato (z ričem) zemljo 12 do 15 cm od trte v čveterokotu do podkorenin in vtaknemo v tako napravljene špranje dva v pravem kotu vpognjena kosa kositra

(pleha) , ki morata biti vsaj tako dolga kakor lopata (rič).

Potem zvežemo oba kositra z žico, beko ali špago skupaj, in vzdignemo s pomočjo globokega in poševnega vboda z lopato trto z vso v kositrovih stenah zaprto zemljo vred.

Nato podstavimo tudi spodaj kositrasto ploščo, da ne more zemlja vun pasti, in prenesemo trto z vsemi koreninami in z zemljo vred v vinograd, kjer jo v že pripravljeno jamico previdno vsadimo, dobro pognojimo in zalijemo ter jamo zasujemo.

Ker zahteva tako sajenje precej spretnosti, se mnogi poslužujejo trt, vzgojenih v posebnih koških iz protja ali žice, takozvanih košnih trt. Po pridejani podobi 130. si potrebne koške lahko vsakdo sam napravi iz protja ali pa iz 20 mm žične mreže. Košek mora imeti vsaj 25 do 30 cm v premeru in mora biti tudi toliko globok.

V takih koških si vzgojimo trte na že popisani način potom suhega cepljenja in stratificiranja ali pa s pomočjo suhega, oziroma zelenega cepljenja v vinogradu.

Na pripravnem kraju v vinogradu gojimo v to svrhu nekaj maternih trt, ki pa morajo po vsaki rabi za vzgojo sadik počivati dve leti.

Namesto da bi take matrne trte obrezali na glavo, kakor je v matičnjakih v navadi, jim pustimo tri močne 1 m do 1 m 20 cm dolge mladike.

Nato vsako mladiko vtaknemo skoz v dnu koša narejeno luknjo v koš in jo potegnemo toliko daleč skozi, da gleda vsaj v dolžini navadnega ključa (35—40 cm) iz koša vun.

Koš se sedaj zakoplje v zemljo, tako da je ves obdan z zemljo, samo znotraj je še prazen.

Trtno mladiko (ključ) obročkamo pod kakim kolničkom 10—15 cm nad dnom koša, to se pravi prerežemo lubad ključa na dveh 1 cm drug od drugega oddaljenih krajih okroginokrog in jo olupimo v obliki obročka. To se zgodi zato, da se na tem mestu ustavlja sok, vsled česar trta napravi tam močne korenine.

Nato napolnimo koš z dobro, rahlo, s pregnilim mešancem pomešano zemljo, jo zalijemo in nasujemo še toliko zemlje, da je ves koš 10—15 cm pod zemljo.

Če je puščena mladika predolga, jo sedaj 35—40 cm nad obročkanim mestom odrežemo in jo s pomočjo angleške kopulacije cepimo ter obvežemo z žico in zamaškom.

Kdor rajši cepi v zeleno (glej podobo 131.), ta naj pusti samo zgornji dve očesi in naj ostala oslepi. Ko pa puščeni očesi odženeta, naj iz njih nastale zelene mladike cepi začne kom junija tik ameriškega lesa. Če se oba cepiča primeta se pozneje eden odreže.

Če je vreme ugodno, napravi ključ nad obročkom v košu še isto leto obilo čvrstih korenin. Jeseni ali pa v prihodnji pomladi se zemlja okoli koša previdno odkoplje. Če se je trta zadosti okoreninila, gledajo lasne korenince iz koša vun (glej podobo 130.). Če tega ni, pustimo rajši sajenko, da še eno leto rase.

Zadosti okoreninjeno sajenko odrežemo pod dnom koša, jo prenesemo s košem in z zemljo vred v vinograd in jo pravilno vsadimo na mestu, kjer trte manjka in kjer smo bili že prej zemljo primerno pripravili, jo dobro pognojimo in zalijemo.

Če so okoli stoječe trte še tako stare in močne, ne bodo mogle, posebno če jih bolj močno obrežemo, izlahka uničiti tako čvrsto sajenko, ki smo jo presadili z vsemi nepoškodovanimi koreninami, in bo podsajena trta v par letih dosegla visokost in moč sosednjih trt.

O sestavljanju in setvi travnih mešanic.

(Po dr. T. vitezu Weinzierlu preložil in priredil inženir Jak. Turk).

(Konec.)

(Glej stran 289.)

Vprašanja in odgovori.

Na vsa gospodarska vprašanja, ki dohajajo na c. kr. kmetijsko družbo kranjsko ali na uredništvo „Kmetovalca“, se načelno odgovarja le v „Kmetovalcu“. Odgovori, ki so splošno poučni, se vrste med „Vprašanja in odgovore“, ostali pa v „Listnico uredništva“. Odgovarja se le na vprašanja, ki so popisana s celim imenom, v „Kmetovalcu“ se pri vprašanju pristavijo pričetne črke imena in kraja. Če vprašalec ne želi drugega. Redno se v vsaki številki odgovori le na tista vprašanja, ki so prišla vsaj štiri dni pred izdajo lista; na prepozno došla vprašanja se odgovori v prihodnji številki. Kdor takoj želi odgovora na kako gospodarsko vprašanje, mora priložiti znamko za odgovor. Na vprašanja, ki niso gospodarska in odgovori nanja niso splošno poučni in zanimivi, se ne odgovarja v „Kmetovalcu“, ampak le pismeno, če je pismu priloženih 50 h v znamkah kot prispevek k družbenemu pokojninskemu zakladu.

Vprašanje 262. Imam krasno triinpol leta staro kobilo, ki jo poleti muhe silno mučijo, da kar naravnost divjá in se pri tem silno segreje. Drugače je kobila jako pripravna in krotka. Kobila je poleti po vratu in prsni od muh tako opikana, da se narede cele lise na koži. Pri nas take konje imenujemo „muharje“. Ali je kako sredstvo, ki bi preprečilo, da konja muhe tako ne zdelajo, in kako se ozdravijo na koži nastale lise od pikanja po muhah? (F. T. v S.)

Odgovor: Konji muharji imajo kožno bolezen, ki ni z muhami v prav nobeni zvezi. Ker slučajno ta bolezen nastopa poleti, ko so muhe, ki se posebno rade vsedajo na živino na odprte rane, pa so ljudje, ki niso vedeli pravega

vzroka, začeli krivično dolžiti muhe, in zato take konje imenujejo muharje ali mušnike. Ta bolezen kože je pa v resnici posledica vnetja lojnih žlez in dlačnih čebulic. Vsled tega vnetja se nareda mozolji, ki imajo debelost prošenega do grahovega zrna. Ti mozolji konja zelo srbe, zato se rad

drgne. Mozolji se tudi gnojijo. Vsled tega nastanejo cele gole in mokre lise, kamor se muhe vsedajo in konja še bolj mučijo. So konji, ki to bol zen vsako poletje dobe, so torej podvrženi tej bolezni, ki so vzrok gotove snovi v krvi, ali kakor ljudstvo govori „konji imajo slabo kri“. Nagnjenost

II. Množina posetve na oral

pri polni (čisti) setvi najvažnejših deteljnih in travnih semen na podlagi povprečnih rabnosti, ki jih je postavila c. kr. prigljudna postaja za semena na Dunaju za leto 1903.

Št.	Semenska vrsta	Rabnost semen	Z d o k l a d o												Št.										
			Brez doklade		10%		20%		30%		40%		50%			60%		70%		80%		90%		100%	
			kg	Kilo %	kg	Kilo %	kg	Kilo %	kg	Kilo %	kg	Kilo %	kg	Kilo %		kg	Kilo %	kg	Kilo %	kg	Kilo %	kg	Kilo %	kg	Kilo %
1	Domača detelja	85	1020	13	1105	14	1190	16	1360	17	1445	18	1530	19	1615	20	1700	22	1870	23	1955	24	2040		
2	Bela	74	518	8	592	8	592	9	666	10	740	10	740	11	814	12	888	13	962	13	962	14	1036		
3	Švedska	81	648	9	729	10	810	10	810	11	891	12	972	13	1053	14	1134	14	1134	15	1215	16	1296		
4	Navadna nokota, prava	58	464	9	522	10	580	10	580	11	638	12	696	13	754	14	812	14	812	15	870	16	928		
5	Močvirska	60	480	9	540	10	600	10	600	11	660	12	720	13	780	14	840	14	840	15	900	16	960		
6	Ranjek	75	1395	14	1050	16	1200	17	1275	18	1350	20	1500	21	1575	22	1650	23	1725	25	1875	26	1950		
7	Hmeljna lucerna	73	1402	15	1095	17	1241	18	1314	20	1460	21	1533	22	1606	24	1752	25	1825	27	1971	28	2044		
8	Lucerna	85	1530	20	1700	22	1870	23	1954	25	2125	27	2295	29	2465	31	2635	32	2720	34	2890	36	3060		
9	Espazeta	69	7866	125	8925	137	9453	148	10210	160	11040	171	11800	182	12558	194	13300	205	14145	217	14973	228	15732		
10	Mačji rep	87	1080	11	967	12	1044	13	1131	14	1218	15	1305	16	1392	17	1479	18	1566	19	1653	20	1740		
11	Travniška latovka	51	561	12	612	13	663	14	714	15	765	16	816	18	918	19	969	20	1020	21	1071	22	1122		
12	Navadna	55	605	12	660	13	715	14	770	15	825	16	880	18	990	19	1045	20	1100	21	1155	22	1210		
13	Pasji rep	63	1595	17	1071	18	1134	19	1197	21	1323	22	1386	24	1512	25	1575	27	1701	29	1827	30	1890		
14	Sopulja	72	7504	8	576	8	576	9	648	10	720	11	792	11	792	12	864	13	936	13	936	14	1008		
15	Svedlikasta trstika	63	1319	14	882	16	1008	17	1071	18	1134	19	1197	21	1323	22	1386	23	1449	25	1575	26	1638		
16	Angleška ljuljka	78	32496	35	2730	38	2964	41	3198	45	3510	48	3744	51	3978	54	4212	58	4524	61	4758	64	4992		
17	Laška	73	302190	33	2409	36	2628	39	2847	42	3066	45	3285	48	3504	51	3723	54	3942	57	4161	60	4380		
18	Francoska pahovka	56	382128	42	2352	46	2576	50	2800	53	2968	57	3192	61	3416	65	3640	68	3808	72	4032	76	4256		
19	Pasja trava	64	221408	24	1536	26	1664	29	1857	31	1984	33	2112	35	2240	37	2368	40	2560	42	2688	44	2816		
20	Travniška bilnica	76	332508	36	2736	40	3040	43	3268	46	3496	50	3800	53	4028	56	4256	59	4484	63	4788	66	5016		
21	Navadna ovčja bilnica	50	17850	19	950	21	1050	22	1100	24	1200	25	1250	27	1350	29	1450	31	1550	32	1600	34	1700		
22	Trdikasta	50	17850	19	950	21	1050	22	1100	24	1200	25	1250	27	1350	29	1450	31	1550	32	1600	34	1700		
23	Rdeča bilnica	42	21882	23	966	25	1050	27	1134	29	1218	31	1302	34	1428	36	1512	38	1596	40	1680	42	1764		
24	Raznolistna rdeča bilnica	36	36286	40	1440	43	1548	46	1656	50	1800	54	1944	58	2088	61	2196	65	2340	68	2448	72	2592		
25	Trstna bilnica	72	302160	33	2376	36	2592	39	2808	42	3024	45	3240	48	3456	51	3672	54	3888	57	4104	60	4320		
26	Travniški lisčji rep	47	9423	10	470	11	517	12	564	13	611	14	658	14	658	15	705	16	752	17	799	18	846		
27	Vohata medena trava	52	11572	12	624	13	676	14	728	15	780	17	834	18	886	19	938	20	990	21	1042	22	1094		
28	Zlata pahovka, prava	52	6312	7	364	7	364	8	416	8	416	9	468	10	520	10	520	11	572	11	572	12	624		
29	Rosulja, prava	40	13520	14	560	16	640	17	680	18	720	20	800	21	840	22	880	23	920	25	1000	26	1040		
30	Pukončna stoklasi (Bromus erectus Halles.)	53	341802	37	1961	41	2173	44	2332	48	2544	51	2703	54	2862	58	3074	61	3233	65	3445	68	3604		
31	Gola stoklasi (Bromus inermis Leyss.)	57	412337	45	2565	49	2793	53	3021	57	3249	62	3534	66	3762	70	3980	74	4218	78	4446	82	4674		
32	Rman	51	8408	9	459	10	510	11	561	12	612	13	663	14	714	14	714	15	765	16	816	16	816		

do te bolezni je podeljiva, zato žrebcev in kobil s to boleznijo najbolje ni rabiti za pleme. Vnanje se rabijo za bolno kožo razna zdravila po navodilu večšega živinozdravnika, a še važnejše je zdravljenje z notranjimi zdravili, ki imajo namen kri zboljšati. Takih notranjih zdravil je več in med njimi zavzema prvo mesto arzenik (mišica), ki se pa sme rabiti le pod nadzorstvom živinozdravnika. Trdovratna mušnost se neki zanesljivo ozdravi, če se v žile dovodnice vbrizga neko novo arzenikovo zdravilo, ki se imenuje salvarzan. To zdravljenje je pa razmeroma silno drago. Če se vzrok mušnosti s primernimi sredstvi odpravi, se potem koža samaodsebe hitro ozdravi, oziroma se ozdravljenje s primernimi vnanjimi sredstvi lahko pospeši. - Mušnost je bolezen, ki daje dober zgled, da živinozdravništvo ni znanost, ki se da v par mesecih naučiti, in vendar ga morda ni „mazača“, ki se še ni bavil z zdravljenjem te bolezni, dasi njene narave niti ni poznal, in če se je konj morda vendar ozdravil, ni bila to mazačeva zasluga, ampak bolezen je samaodsebe prenehala iz razloga, ki si ga večak lahko tolmači.

Vprašanje 263. Imam skoraj dve leti staro telico, ki je videti popolnoma zdrava. Pripustil sem jo že šestkrat, a telica se vendar noče ubrejiti. Prvi dan po oplemenitvi pride od nje nekaj trebila, podobnega gnoju, potem nekaj krvi, kar traja kaka dva dni, in potem to poneha do druge plemenitve. Razentega se telica plemenjaka tudi zelo brani, dasiravno se pojsa. Odkod prihaja to in ali bi bilo bolje telico dati mesarju? (F. K. v M.)

Odgovor: Vaša telica je vsekako bolna na spolovilih, zato Vam priporočamo poklicati živinozdravnika, ki določi bolezen in Vam pove, če se sploh kaj uspešnega da ukreniti. Telica ima brčkone kužno vnetje spolovil. Ta bolezen se danes pozna in imamo sredstva, da jo moremo v večini slučajev ozdraviti. Da se telica navzlic pojanju brani plemenjaka, prihaja od bolečin, ki ji jih plemenjenje povzroča, in se zato žival iz instinkta brani plemenjaka.

Vprašanje 264. Les za nov čebelnjak nameravam prepleskati s karbolinejem, zato prosim nasveta, kakšnega naj kupim, ali tistega naravne barve, ali takoimenovani Avenarijev karbolinej? Ali naj rabim za pleskanje mrzel ali vroč karbolinej? Se li karbolinej rad vname? Ali je potrebno s karbolinejem pleskan les, zlasti tistega, ki je izpostavljen dežju, še z oljnato barvo prepleskati? (F. S. v T.)

Odgovor: Karbolinej je izdelek iz premogovega katrana, ki ga je prvi delal Avenarius, ki si je tudi to ime za svoj izdelek izmislil. Pozneje so tudi drugi pričeli izdelovati to snov, so ime „karbolinej“ krivično rabili, in ker so mogli tekrovati le z nižjimi cenami, so izdelovali manj vredne karbolineje. Pravi karbolinej je edino od tvrdke Avenarius. Z njim prepleskan les je zelo temne rjave barve. Karbolineji, ki ne izpremene naravne barve lesa, niso pristni in tudi niso dobri. Mi Vam na vsak način priporočamo le pristni Avenarijev karbolinej, ki je res nekoliko dražji. Karbolinej varuje les pred gnilobo in trhlenjem, ne zapre luknjic in se zato ne zaduši kakor pod oljnato barvo. Čim bolj globoko je les s karbolinejem prepojen, tem boljši je učinek. Kdor hoče imeti posebno dober učinek, prepleska les s karbolinejem, dokler ga plije. Vroč karbolinej se globekeje v les zajé. Karbolinej je precej vnetljiv, zato ga je previdno pri ognju segrevati, in sicer najbolje zunaj na prostem, kjer ni nevarnosti za kak požar. S karbolinejem prepleskan les ni treba še s kako oljnato barvo prepleskati, kajti učinek karbolineja je samnasebi boljši od učinka oljnate barve in vrhutega karbolineja vselej skoz oljnato barvo udari, kar je grodo.

Vprašanje 265. Naše županstvo si je nabavilo zdravilo „Bisulin“ proti kužnemu vnetju spolovil pri

govedi ter ga daje brezplačno kmetovalcem. Tvorница bisulina je izdala navodilo za rabo tega zdravila, popisuje imenovano bolezen in priporoča zdravljenje goved pod nadzorstvom živinozdravnika. Naši kmetovalci se poslužujejo tega zdravila, imajo pa precejne težkoče, kajti krave niso rade mirne. Povedano je tudi v dotičnem navodilu, da biki prenašajo bolezen, kar pa naši kmetovalci nikakor nočejo verjeti ter vlačijo svoje krave od bika do bika, in sicer tudi do desetkrat, vsled česar se seveda bolezen širi in mora biti slednjič vsaka krava okužena. V navodilu pa ni natančno povedano, kje pravzaprav bolezen tiči in je govorjeno o kužnem zvrgovanju, ki ga povzroča druga bolezen. OI druge strani se priporoča kot zdravilo „Verkalbin“. Ali je to zdravilo boljše? Ali bi ne kazalo, da bi se zavzela za to zadevo politična oblast, ki bi zapovedala, kako se je ravnati? Okuženi biki naj bi se ne smeli rabiti in neozdravljive krave bi se morale dati mesarju, da se kuga ne razširja. Tudi prepeljavanje krav iz okuženih krajev bi moralo biti prepovedano. To so za nas pereča vprašanja, kajti škoda je vsak dan večja in menda ni pričakovati, da bi bolezen samaodsebe prenehala. Sporočite svoje mnenje v „Kmetovalcu“. Vsi Vam bomo hvaležni za to, kajti sedaj tavamo v temi ter pravzaprav srbimo le za hitro razširjanje te kuge. (J. K. v G.)

Odgovor: Vidi se, da je Vaše vprašanje prišlo izpod peresa razumnega kmeta. Vi kličete politično oblast na pomoč, čemur moremo iz vsega srca pritrčiti. Politična oblast ima pravico pri tej silno škodljivi kugi vmes poseči, in okrajna glavarstva imajo od deželne vlade tozadevna stroga naročila, torej se obrnite na okrajno glavarstvo ali pa naravnost na c. kr. deželno vlado. Sicer pa Vi kot razumen mož to zahtevate, a bodite prepričani, če bodo to bolezen uradno zatirali, bo velika večina ogorčeno nasprotovala, kajti večina nič ne razume, je sebična in se noče uklanjati naredbam, ki so namenjene za splošno korist. Dokler ne gori njih hiša, ne dajo niti fčka za gasilno društvo, kadar imajo pa ogenj v svoji hiši, naj pa vendarle gasilci njim na korist čudeže delajo! Omenjena bolezen je res dvojni, in sicer je ena na sluznici vohoda spolovil, druga pa na jajčičšču. Zadnja pravzaprav povzroča kužno zvrgovanje. Obe bolezni povzročata kužni glivi. Bolezen v jajčičšču more v pravem času ozdraviti le živinozdravnik. Kužno vnetje spolovil se pa v pravem času uspešno zdravi z bisulinom in tudi z drugimi zdravili, kakor n. pr. s verkalbinom. Na vsak način je zdravljenje s katerikoli sredstvom vršiti pod nadzorstvom živinozdravnika. Poglavitno je, da se bolezen pravočasno prične zdraviti. V Nemčiji, kjer imajo to kugo silno razširjeno, redno zdravijo krave, če se bolezen pozna ali ne, in sicer z namenom, da bi jo že naprej preprečili. Biki so najhujši razširjevalci te kuge. Oni sicer malokdaj znatno obole, vendar pa prenašajo pri plemenjenju škodljive glive. Iz tega vzroka je poglaviti predpogoj zatiranja tega kužnega vnetja razkuženje bika takoj po vsakem zvršenem skoku. Dokler lastniki plemenskih bikov v okuženih pokrajinah tega ne delajo, toliko časa se bolezen ne bo zatrla, četudi se krave pravilno in pravočasno zdravijo. Če pa ljudje tega ne verjamejo, pa mi ne moremo pomagati in moramo potrpežljivo čakati, da jih spametuje bridka izkušnja.

Vprašanje 266. Zaklal sem prasiča, ki je bil zdrav in je rad jedel, toda na jetrih zaklanega prasiča je polno belih mehurjev, ki ne vem odkod so. Poslal sem Vam kos takih mehurjastih jeter ter vprašam, odkod prihaja ta bolezen, ali je nalezljiva in ali je ostalo meso od takega prasiča užitno? Pripomnim naj, da je bil prasič po večkrat na dan izpuščen na tekališče. (I. Ž. v V.)

Odgovor: Beli mehurji na poslanih jetrih prasiča so

od male pasje trakulje (taenia echinococcus), ki more več let živeti v prasičjih jetrih, ne da bi živeli povzročila kako znatno nadlego. V gotovih slučajih pa izjemno tak okužen prasič vendar lahko oboli. Jetra seveda niso užitna, pač je pa užitno vse drugo meso. Taka jetra je kam spraviti, da psi ne morejo do njih, drugače se trakulja v psu razvije in izleže jajca, ki gredo od psa z blatom, in z njim se morejo okužiti drugi prasiči. Proti boleznim se ne da nič storiti, ker ni zdravila zoper njo in ker se bolezen navadno nití ne spozna, dokler se žival ne zakolje. Pač je pa bolezen mogoče na ta način preprečiti, da prasiči ne pridejo v dotiko s pasjim blatom, ki so v njem jajčeca te trakulje.

Vprašanje 267. V „Kmetovalca“ je bilo svoj čas med „vprašanji in odgovori“ povedano, da mora občina plačati stroške za konjače pri odpravi kake mrhovine, in sicer tudi tedaj, če dotična žival ni poginila na kužni boleznim. Tukajšnji konjač pa o tem noče ničesar vedeti, in jaz sem mu moral plačati za pospravo krave, ki mi je nenadno poginila. **Kako torej pravzaprav stoji s plačilom za konjača?** (I. K. v P.)

Odgovor: Po zakonu, oziroma naredbi kranjske deželne vlade glede konjaške obrti iz l. 1860., oziroma zakona za zatiranje kužnih boleznim iz l. 1880., je morala stroške konjača za pospravo padlih živali za kužnimi boleznimi poplačati občina, dočim so morali lastniki poginulih živali stroške sami plačati, če so živali poginile na navadnih, nekužnih boleznim. V zmislu § 61. zakona z dne 1. januarja 1910, ki se tiče zatiranja in odvratanja živinskih kug, pa mora vse stroške za pospravo poginulih živali poplačati občina, in sicer brez razlike, ali so živali poginile za kužnimi ali za navadnimi boleznimi. Če ste torej Vi krivično plačali konjaču stroške za pospravo Vaše mrhovine, terjajte te stroške od konjača nazaj, in če Vam jih iz lepa ne da, ga pa tožite. Konjač naj pa pokritje svojih stroškov išče pri občini.

Vprašanje 268. Ali je za impregniranje hmeljevih drogov zelena galica ravnotako dobra kakor modra galica? (F. G. v L.)

Odgovor: Zelena galica je žveplenokislo železo, modra galica je pa žveplenokisli baker. Baker je tista snov, ki razkužuje in dela les trpežen, zato je za impregniranje lesa proti trhlenju sposobna le bakrena, t. j. modra galica, in nikdar železna, t. j. zelena galica.

Družbene vesti.

Vsled spora med delodajalci in delojemalci v tiskarnah je moral „Kmetovalec“ začasno prenehati izhajati in ker je sedaj ta spor končno poravnán, c. kr. kmetijska družba kranjska šele sedaj more izdati to zadnjo številko „Kmetovalca“ za leto 1913. Tiskano kazalo za „Kmetovalca“ leta 1913, ki ima vrednost samo za tiste, ki list hranijo, se pošlje le tistim družbenim udom, oziroma naročnikom lista, ki ga želijo dobiti.

Kazalo za letošnji letnik „Kmetovalca“ je sestavljeno in tiskano. Ker pa ogromna večina prejemnikov „Kmetovalca“ ne hrani in jim je torej kazalo nepotrebno ter bi si družba naredila le neupotrebne ogromne stroške, če bi kazalo poslala vsem prejemnikom, zato dobe to kazalo naknadno brezplačno doposlano le tisti, ki ga izrecno zahtevajo.

Današnja številka je zadnja v tem letu. Še enkrat prosimo vse tiste, ki ostanejo še dalje družbeni udje,

oziroma naročniki »Kmetovalca«, ki pa niso še plačali letnine, oziroma naročnine, naj jo izvolijo precej plačati.

* Vsakega p. n. dosedanjega gosp. uda, oziroma naročnika, prosimo, da naj nam ostane zvest tudi v novem letu ter naj nam vsak pridobi vsaj enega novega uda. To gotovo ni težko v očigled mali letnini 4 kron. Te prošnje pa ne stavimo zaradi dobičkarije, saj vsak ud, dobro ve, da družba nima od udov nič. Z ozirom na ugled je pa važno, da je družba močna. Glede na vsebino lista pa obetamo, da jo bomo, kakor doslej vsako leto, tudi v prihodnjem letu zboljšali, bodisi glede kolikosti kakor glede kakovosti.

* Častita načelnštva podružnic in gg. družbene ude prosimo, da naj nam kolikor mogoče kmalu pošljejo svojo udnino, drugače se zadržuje razpošiljanje „Kmetovalca“ za leto 1914.

* Oddaja družbenega drevja udom spomladi l. 1914. se bo vršila po določilih, ki so razglašeni v današnji številki „Kmetovalca“ med uradnimi vestmi. Pri onem sadnem drevju, ki ga posamezne podružnice dobe za svoje ude, in pri tistem sadnem drevju, ki ponj pridejo posamezni udje osebnoma v Ljubljano, ostane vso pri starem, dočim je družba prisiljena zaradi dragih delovnih sil in drage ovojne slame odslej zaračunati za vse druge pošiljatve sadnega drevja stroške za ovoj in za vozni list.

* Sadno drevje za l. 1914. Za štiri brezplačna sadna drevesa se vsako leto zglašijo toliko podružnic in posameznih udov, da bo c. kr. kmetijski družbi prav težko ustreči vsem zahtevam iz svoje drevesnice, zato odločno izjavlja, da se bo oddajalo spomladi brezplačno drevje edinole tistim podružnicam, oziroma udom, ki bodo do 25. februarja naročili sadna drevesa in do 25. februarja plačali tudi svojo udnino. Nikakor se pa ne more nobenemu udu dati večje število drevja proti plačilu.

* Plačevanje blaga. Gg. družbenim udom naznanjamo, da se družba strogo drži načela, vse gospodarske potrebščine oddajati le proti takojšnjemu plačilu, oziroma proti povzetju. Družba mora sama vse potrebščine sproti plačevati in nima sredstev, da bi mogla na upanje dajati, zato tudi opozarjamo za plačilo odgovorne podružnične načelnike, da se istotako drže tega načela in da naj skrbje za poravnavo vsakega družbenega računa tekom določenih 14 dni.

* Umetna gnojila ima c. kr. kmetijska družba naslednja v zalogi:

Tomasovo žlindro. Cena za nadrobno oddajo 18odstotne žlindre v Ljubljani je 7.— 19°/₁₀₀ K 7.25 100 kg.

Naročbe na cele vagone po 10.000 kg se bodo izvrševale po naslednjih cenah.

K 544.— K 578.— K 612.— K 646.— K 680.— K 714.—
16 ^o/₁₀₀ 17 ^o/₁₀₀ 18 ^o/₁₀₀ 19 ^o/₁₀₀ 20 ^o/₁₀₀ 21 ^o/₁₀₀

za cel vagon z 10.000 kg, popust znaša z ozirom na prihranitev stroškov za prevažanje K 25.— pri celem vagonu.

Te cene je razumeti bazis Trst, t. j. naročnik bo plačal le toliko voznine, kolikor bi znašala iz Trsta do zadnje postaje, čeravno dobi žlindro naravnost iz tvornic. Vozni list naj se vselej družbi vrne.

Rudninski superfosfat s 14% v vodi raztopne fosforove kisline po K 7—100 kg z vrečo vred.

Kalijevo sol po K 12-60 100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 6 K 50 h, ker tvornica za množine po 50 kg zaračuna 20 h za vrečo. Kdor gnoji travnike s Tomasovovo žlindro ali z rudniskim superfosfatom, ta mora gnojiti tudi s kalijem, bodisi s kalijevo soljo ali s kajnitom. Mi odlično priporočamo kalijevo sol, ki ima v sebi 42% kalija in stane 12 K 60 h, dočim ima kajnit le 12—14% kalija ter stana 5 K 50 h. Namesto 300 kg kajnita se vzame le 100 kg kalijeve soli, a ima še več kalija in se vrhutega še prihrani 3 K 90 h.

Kajnit po 5 K 50 h 100 kg.

Kostno moko po 10 K 100 kg z vrečo vred.

Kostni superfosfat po 11 K 100 kg.

Amonijev sulfat po 36—K 100 kg iz Ljubljane. To dušičnato gnojilo je važno za gnojenje na njivah žitu, krompirju, ozimini itd., in sicer v zvezi s superfosfatom in s kalijevo soljo. Raba amonijevega sulfata v vinogradih je zlasti važna in zato posebno priporočena. Opozarjamo na spise: „Gnojenje vinogradov“ v peti in šesti številki in „Gnojenje travnikov spomladi s posebnim ozirom na umetna dušičnata gnojila“ v šesti številki letošnjega „Kmetovalca“.

Mešano umetno gnojilo (vinogradniško gnojilo), ki ima 10% v vodi raztopne fosforove kisline, 10% žveplenokislega kalija in 4% smonijevega dušika, oddaja družba po 17 K 50 h 100 kg z vrečo vred. (Glej spis „Mešana umetna gnojila“ v 3. številki lanskega „Kmetovalca“.)

* Za živinorejce ima družba v zalogi požiralnikove cevi za odraslo goved po 12 K komad in za teleta, ovce in koze po 7 K komad. Trokarji so po 5 K komad. Požiralnikove cevi in trokarji služijo v to, da se napenjanje govedji hitro in zanesljivo odstrani. — V zalogi ima družba tudi mlečne cevi komad po 80 h. Mlečne cevi se rabijo za odtok mleka, kadar kravo vime tako boli, da je ni mogoče molsti. — Napajalnike za teleta iz pocinjene ploščevine oddaja družba po 10 K.

Tropine podzemeljskega oreha. Te tropine imajo zajamčeno 56 do 57 odstotkov beljakovin in maščobe v sebi. Družba je ugodno kupila večjo množino in jih oddaja po 20 K 100 kg iz Ljubljane. Prof. dr. Pott pravi v svoji knjigi o krmilih: „Orehove tropine se morajo prištevati najmočnejšim dušičnatim in najlažje prebavnim rastlinskim močnim krmilom; odlikujejo se posebno po večji vsebini beljakovin.“ Tudi mi jih priporočamo našim udom, ki imajo živino navajeno na krmiljenje z močnimi krmili; dobivajo se v vrečah po 75 kg. Vsled ugodnega sklepa more družba dati večje množine teh tropin sedaj celo po ugodnejših pogojih, kakor oljarne same.

Lanene tropine, ki so zelo priljubljene, ima družba vedno v zalogi. Stanejo K 20.—100 kg v Ljubljani, v vrečah po 50 kg.

Sezamove tropine. Družba je ugodno kupila večje množine najfineje zmlatih sezamovih tropin in jih oddaja po nižnji ceni. K 19—100 kg iz Ljubljane. Te tropine družba jako priporoča. Vsebujejo jamčeno 50 odstotkov beljakovin in maščobe in se dobivajo v vrečah po 75 kg. — Priporočati je umnim gospodarjem, da si čimprej priskrbe zadostno množino teh tropin, ker utegnejo oljarne pozneje ceno vsled večje porabe znatno povišati.

Sladkornata močna krmila kot izborna okrepjujoča primes k drugim krmilom ima c. kr. kmetijska družba v zalogi ter jih oddaja le v celih vrečah po 50 kg, in sicer me-

šanice za pitanje govedji, prasičev ter za molzne krave po 19 K 100 kg z vrečami vred iz družbenega skladišča ali postavljene na ljubljanski kolodvor. Opozarjamo na spis „Sladkornata močna krmila“ v 2. št. lanskega „Kmetovalca“, ki pojasnjuje naravo, učinek in način pokladanja sladkornatih močnih krmil.

Klajno apno, 38—42%, oddaja družba v izvornih vrečah, težkih 50 kg po 22 h. V manjših množinah, nad 20 kg, po 24 h, v množinah pod 20 kg pa po 26 h kg. Za manjše pošiljatve na zunaj se še posebej zaračuni za vsako pošiljatev 30 h za zavoj, vozni list itd.

Ribja moka. Odslej bo imela c. kr. kmetijska družba v zalogi ribjo moko, ki je izborna močno krmilo za prasiče. Družba jamči za njeno sestavo in zlasti za okoliščino, da zanesljivo nima v sebi preveč tolsčobe. Opozarjamo prasičerejce na spis „Močno krmilo ribja moka“ kot pospeševalno sredstvo za rast in pitanje prasičev, ki je izšel v devetnajsti številki letošnjega „Kmetovalca“ in ki ga kot „Gospodarsko navodilo“ prasičerejcem in tudi perutninarjem na zahtevanje brezplačno pošljemo. Ribja moka vsebuje najmanj 50% beljakovin, 13% fosforovokislega apna in največ 5% tolsčobe ter stane pri manjših množinah 35 vinarjev kg, izvornih vrečah po 75 kg pa 34 vinarjev kg z vrečo vred. — Majhne platnene vrečice, ki vsebujejo po 5 kg, stanejo 2 kroni z vrečico in voznim listom vred, a brez poštnine.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Naredbe glede oddaje družbenega sadnega drevja spomladi l. 1914.

Gg. ude prosimo, naj svoje naročitve na sadno drevje pri- glase pri svojih podružnicah, oni pa, ki niso uvrščeni v podružnice, v družbeni pisarni v Ljubljani usno ali pismeno, zlasti udje zunaj Kranjske. V vsaki pismeni naročitvi je povedati, na katero železniško postajo naj se drevje pošlje.

Oddajalo se bo visoko in prtilično drevje. Ker je zaloga posameznih skupin in različnih vrst omejena, si družba pridržuje pravico, da namesto naročenih vrst, ki so že pošle ali jih sploh nima, dá drevesa drugih primernih vrst, če jih bo še imela.

Naročitev na sadno drevje proti plačilu družba ne bo zvrševala.

Pri naročanju veljajo tele določbe:

1. Podružnica sklene, ali vzame za svoje ude brezplačna drevesca ali ne. Če jih vzame, potem mora poslati vso udnino glavnemu odboru v Ljubljano, če jih pa ne vzame, ji ostane polovica udnine za podružnične namene; le udnino gg. učitelj mora vso poslati glavnemu odboru.
2. Če podružnica obdrži polovico udnine, morejo njeni udje dobiti po štiri drevesca za znižano ceno 2 kron.
3. Pri pošiljativah na posamezne ude se zaračunijo stroški za zavoj in za vozni list.
4. V družbeni drevesnici se nahajajo samo visoke in nizke jablane in hruške, potem hruške moštнице in tepke ter češplje. Zato prosimo, da se druge vrste ne naročajo (n. pr. češnjice, orehi, kostanji, trte ali smreke itd., teh kmetijska družba nima).
5. Vsa naročila je treba

do 25. februarja 1914

sporočiti družbi. Kdor do tega časa ne naroči brezplačnega drevja ter tudi udnine ni plačal, potem ne bo imel več pravice do njega.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.